

‘KADOEzie!’

**WAAROM MENSEN UIT ANDERE STREKEN ELKAAR
MINDER GOED BEGRIJPEN, ZELFS ALS ZE
DEZELFDE TAAL SPREKEN
LEIDRAAD BIJ PRAKTIJKVERHAAL**

een CAMPAGNE VAN

**[vlaams
ta·len·plat·form]**
laat talen spreken

**Vlaamse
overheid**

**KLIM
IN TAAL**

LEERJAAR

Derde graad: leerjaar 5/6

LEERDOEL

Tijdens deze les oefenen de leerlingen op de leesstrategie 'vragen stellen bij de tekst'. De leerlingen leren dat taal in verschillende vormen bestaat. Ze leren dat dialecten een waardevol onderdeel zijn van het Nederlands en begrijpen dat dialectgebruik per regio, generatie en context verschilt.

leesdoel

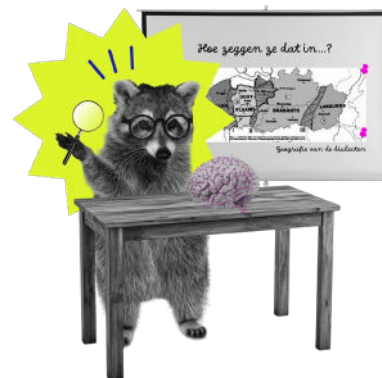
Met deze lesfiche werk je toe naar het leerdoel aan de hand van een betekenisvol leesdoel bij een rijke tekst. In het fragment 'Kadoezie!' van Evelien De Vlieger lezen de leerlingen over een meisje dat gaat logeren bij haar grootouders die andere gewoontes hebben, andere dingen eten en vooral: anders spreken. Met het leesdoel 'Hoe voelt Maaike zich tijdens het bezoek aan haar grootouders?' onderzoek je die verschillen.

DISCLAIMER

Deze downloadbare lesfiche is een beknopte leidraad bij het praktijkverhaal op www.klimintaal.be. Bezoek de website voor meer uitleg en extra tips.

Didactische principes

De lessen van *Klim in taal* zijn opgebouwd rond zes didactische principes. Hieronder vind je een overzicht van hoe je de principes kunt toepassen in de les. Op de website vind je meer uitleg en praktische vragen bij elk principe.

 BETEKENISVOL	Als je kiest voor een rijke tekst, zet je automatisch in op impliciet leren. Je leerlingen komen in contact met een gelaagde tekst, een uitgebreide woordenschat en boeiende thema's. Door de les in te bedden in een thema, geef je zin en richting aan wat je leerlingen moeten leren.
 EXPLICIETE INSTRUCTIE	In deze les komen je leerlingen tot beter tekstbegrip met behulp van de leesstrategie 'vragen stellen'. Waarom en hoe je die strategie inzet, modelleer je als leerkracht. Daarna geef je je leerlingen stap voor stap meer verantwoordelijkheid, zodat ze de strategie automatiseren.
 INTERACTIE	In deze les zet je in op kwaliteitsvolle interactie tussen jou en de leerling en tussen je leerlingen onderling. Welke vragen je stelt en hoe je die laat beantwoorden, beïnvloedt het leerproces van je leerlingen.
 ONDERSTEUNING EN UITDAGING	Alle leerlingen lezen dezelfde rijke tekst en werken toe naar hetzelfde lees- en leerdoel. Alleen de mate van ondersteuning en uitdaging hangt af van het niveau van de leerling. Bij deze les kun je aan pre-teaching doen of een oefening inlassen op vloeiend lezen. Sterkere leerlingen kun je dan weer uitdagen met een nieuw betekenisvol doel wanneer ze het leerdoel hebben behaald.
 MOTIVATIE	Het doel van deze les is om leerlingen vragen te leren bedenken bij een tekst om die beter te begrijpen. Het leesdoel zelf sluit veel meer aan bij de leefwereld en interesseveld van de leerlingen: "Hoe voelt Maaïke zich tijdens het bezoek aan haar grootouders?" Dat leesdoel is voor je leerlingen duidelijker, betekenisvoller en motiverender.
 TRANSFER	De les is ingebed in een thema, waardoor ze leren dat taal geen geïsoleerd vak is. De verwerkingsopdrachten implementeren de les in de verschillende taaldomeinen en buiten de schoolmuren.

PRE-TeACHiNG

Door een tekst te vereenvoudigen, beperk je het taalaanbod voor de leerlingen die het juist het meest nodig hebben. Daarom is het belangrijk dat alle leerlingen de kans krijgen om **dezelfde rijke tekst** te lezen. Sommige leerlingen hebben dan wel baat bij **extra ondersteuning**. Door de tekst met hen op voorhand te lezen met extra aandacht voor de nodige achtergrondkennis, de woordenschat en de tekststructuur zullen die leerlingen de les makkelijker kunnen volgen.

- ➔ Belangrijk is dat die ondersteuning telkens opnieuw **geëvalueerd** wordt. Geef leerlingen voldoende kansen om de les met minder ondersteuning te volgen. Zo daag je hen uit steeds hoger te klimmen.
- ➔ Pre-teaching gebeurt liefst **op school**, zodat je de nodige ondersteuning kunt bieden.

UITVOEREN VAN DE LES

Fase	
Voor het lezen	Activeer de achtergrondkennis met een klasgesprek: ➔ Vraag naar ervaringen van leerlingen bij hun grootouders. Wat is daar anders? Denk aan eten, rituelen, uitspraken, spelletjes of toestellen. ➔ Bespreek hoe leerlingen die verschillen ervaren: voelen ze zich nieuwsgierig, ongemakkelijk, verward, enthousiast? Richtvragen ➔ Ben je weleens op bezoek geweest bij familieleden die andere gewoontes hebben dan jij thuis? Wat viel je op? ➔ Wat zou er gebeuren als je ineens in een huis moet wonen waar alles anders gaat dan je gewoon bent? Hoe zou je je voelen? ➔ Ken je woorden of gebruiken uit een andere taal of cultuur die je mooi of grappig vindt? Hoe heb je die geleerd? ➔ Waarom denk je dat mensen soms zeggen: "Zo doen we dat hier nu eenmaal"? Is dat altijd logisch? ➔ Stel dat je iemand meeneemt naar jouw huis die daar nog nooit is geweest. Welke gewoontes zou die persoon vreemd vinden? Introduceer het personage en schrijf het leesdoel op het bord: "Hoe voelt Maaïke zich tijdens het bezoek aan haar grootouders?"

Tijdens het lezen

Leerlingen bereiken het leesdoel door de leesstrategie 'vragen stellen' in te zetten. Die strategie breng je stapsgewijs aan, waarbij de leerlingen steeds meer **verantwoordelijkheid** krijgen en jij als leerkracht minder (GRRIM-model). Zo stimuleer je de automatisering van de strategie.

1. Modeling

- ➡ Leg uit waarom de strategie belangrijk is voor het leesdoel.
- ➡ Lees de tekst voor en denk hardop na: stel vragen bij de titel, illustraties en inhoud.

Voorbeeld

Ik weet al dat de oma en opa van Maaïke ver weg wonen Hoe zouden de oma en opa van Maaïke er kunnen uitzien? Zou ze hen het beste kennen? Ik denk het niet, want hier staat "NIET de oma en opa die ze goed kende, nee".

Welke gekke woorden kom ik tegen in de tekst! Het zijn woorden die de oma en opa van Maaïke gebruiken voor emmer en schommel. Hoe zou dat komen? Ik ken ook wel een paar woorden die mijn oma en opa anders zeiden. Ze spreken Maaïkes naam ook heel vreemd uit. Wat zou Maaïke daarvan vinden? "Het is om bij te huilen", staat hier. Dat vindt ze dus niet leuk. Dat is belangrijk voor ons leesdoel! Door wat ik net gelezen heb weet ik dat Maaïke het niet zo fijn vindt bij haar grootouders.

- ➡ Schrijf je vragen en inzichten op het bord.

2. Samen lezen en denken

- ➡ Lees interactief voor en stel gerichte vragen om het denkproces te stimuleren (bv. "Waar lees je dat Maaïke zich niet fijn voelt?").
- ➡ Laat leerlingen actief meezoeken en markeren.

3. Zelfstandig oefenen in duo's

- ➡ Leerlingen lezen om de beurt en stellen luidop vragen bij wat ze lezen.
- ➡ Observeer en begeleid waar nodig.
- ➡ Lees verder voor als de tekst nog te moeilijk blijkt.
- ➡ Verlengde instructie: tijdens deze fase heb jij tijd om extra toelichting te geven aan de leerlingen die meer ondersteuning nodig hebben. Herhaal met hen de vorige twee stappen bij de volgende alinea van de leestekst.

Na het lezen	Terug naar het leesdoel → Leerlingen onderbouwen hun antwoord met voorbeelden uit de tekst: eerst voelt Maaïke zich ongemakkelijk, maar later voelt ze zich welkom. Taal als thema → Voer een klasgesprek over taalverschillen binnen dezelfde taal: "Waarom begrijpen mensen uit andere streken elkaar soms minder goed?" Voorbeeld <i>Maaïkes grootouders praten anders, met vreemde woorden en klanken. Welke woorden uit de tekst waren lastig? Wat zouden ze kunnen betekenen? Ook thuis kan taal verschillen: gebruiken jouw grootouders soms andere woorden? En oudere broers/zussen, de babysit, de jeugdleider?</i> → Bespreek voorbeelden uit de tekst én uit de eigen leefwereld (vb. woorden van grootouders of jongeren zoals <i>bro</i>, <i>noncha</i>). Kennis verdiepen via dialecten → Leg kort uit wat dialecten zijn en hoe ze per streek en generatie verschillen. → Gebruik de interactieve dialectkaart (Dialectloket) als illustratie: laat leerlingen het dialectwoord voor spin in hun regio en andere provincies opzoeken.
-------------------------	--

Hier vind je enkele manieren om de inhoud uit de leesles vast te zetten en te verdiepen.

Lees- en luisteropdrachten

- [Dialect is stoer](#): zakelijke tekst over dialecten en het Standaardnederlands.
- [Karrewiet-filmpje](#) over het verdwijnen van dialecten.

Geef een nieuw lees- en luisterdoel mee: "Waarom verdwijnen dialecten?". De leerlingen proberen tijdens het lezen en luisteren een antwoord te formuleren. Ze zetten in op de strategieën 'vragen stellen' en 'samenvatten'.

Dankzij de bijkomende spreek- en schrijfopdrachten kunnen leerlingen het onderwerp van de tekst verder verwerken. Ze leren teksten zo beter te begrijpen en verbanden te leggen.

Spreek- en schrijfpdracht: ontwerp een klasdialect!

- ➔ Welke dialectwoorden uit de tekst ken je? Voor wat gebruiken de grootouders dialectwoorden? Hoe verschillen ze van hedendaagse woorden?
- ➔ Verzin nieuwe woorden, gebruik ze in een tekst en laat de klas raden wat ze betekenen.

Schrijfpdrachten

- ➔ Dialecten in het wild – Interview een dialectspreker in je omgeving.
- ➔ Brief aan de toekomst – Schrijf een brief aan een kind dat over 100 jaar leeft, zonder dialecten

Lees- en spreekpdracht

- ➔ Speel het spel Ticket to Ride! Lees samen de handleiding en speel het spel. Stel vragen bij de tekst en leg elkaar de regels uit. Ken je het spel al? Leg de regels stap voor stap uit aan de klas. De anderen mogen je vragen stellen.

ONDERSTEUNING EN UITDAGING

Oefenen op vloeiend lezen

Hoewel je in deze les focust op leesbegrip, kun je leerlingen die meer moeite hebben met leestekens en vloeiend lezen extra oefenkansen geven door tijdens de verlengde instructie een voor-koor-doormoment in te lassen.

Uitdaging voor sterke lezers

In de tekst staan heel wat fictieve dialectwoorden. Die kunnen leerlingen verklaren op basis van de context, maar ook aan de hand van morfologie. Sterke lezers kunnen na het lezen in kleine groepjes of per twee de fictieve woorden verklaren en vergelijken met bestaande dialectwoorden met behulp van het Dialectloket.

- ➔ Bezoek de leeskamer van de taalboomhut op www.klimintaal.be en ontdek alle verschillende mogelijkheden voor jouw klas!

WWW.KLiMiNTAAL.Be

een CAMPAGNE VAN

[vlaams
ta·len·plat·form]
laat talen spreken

Vlaamse
overheid

